

Bartoněk, Antonín

[Antkowski, Ferdynand. La chronologie de la monophtongaison des diphtongues dans les langues indo-européennes]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1960, vol. 9, iss. E5, pp. 166-167

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109807>

Access Date: 18. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

dvou krétských památkách, *H. Reuschová* usuzuje z výzdoby trůnního sálu v Knossu na jeho kultovní funkci, *H. Sulze* se zabývá uměním minojských tesařů, *A. Xenaki-Sakellariu* nastiňuje vývoj krétských prizmatických pečetí, *G. E. Mylonas* rozebírá některé otázky, týkající se nejnovějších výkopů v Mykénách, a *P. Faure* sleduje starověkou tradici o Diově hrobě na Krétě až do moderní doby.

Závěrem je ještě třeba zdůraznit — jako příspěvek k otázce správnosti Ventrisova rozluštění —, že přibližně 20 z 36 autorů, kteří přispěli do tohoto sborníku, se vyjadřuje — ať už přímo či nepřímo — kladně k výsledkům Ventrisovy práce. Dva badatelé (*Biesantz a Buchholz*) zaujímají v této věci skeptické, i když nikoli zcela výrazně odmítavé stanovisko, a jen tři autoři (*Beattie, Grumach, Henleová*) Ventrisovo rozluštění zcela odmítají. Ostatní badatelé nebyli pak zřejmě tematikou svých článků nuceni, aby se k této otázce nějak vyjadřovali, někteří z nich, j. *Bennett a Mylonas*, uznali správnost Ventrisových vývodů již dříve.

Antonín Bartoněk

Klaus Strunk, Die sogenannten Äolismen der homerischen Sprache, Inauguraldissertation zur Erlangung des Doktor grades der Phil. Fakultät der Univ. Köln, 1957, stran 128.

Cílem, který autor ve své práci sleduje, je ukázat, že se tzv. aiolismy, s kterými se setkáváme v homérském eposu, vyskytují jak v arkado-kyperštině, tak i v mnoha jiných řeckých dialektech a že jsou to vlastně „starořecko-mykénské elementy epického jazyka“. Tuto svou základní these se autor snaží dokázat tím, že probírá po řadě všechny důležitější neionské a neattické elementy v homérské řeči, neboť ty byly právě často pokládány za aiolismy, a snaží se pro každý jednotlivý případ najít obdobné doklady i mimo aiolštinu. Jeho argumentace není vždy dostatečně přesvědčivá, zvláště tam, kde proti většímu množství dobře doložených případů z aiolštiny staví jen málo průkazná torosa obdobných případů z jiných dialektů (tak je tomu např. ve výkladu o aiolském $-\pi\epsilon-$ za labiovelární $-k^{w}e-$).

Naproti tomu zůstává však Strunkovou zásluhou, že poukázal na celou řadu případů, kdy názor o aiolském charakteru toho či onoho homérského zjevu nebyl vůbec nikdy podepřen dostatečně četnými a zároveň průkaznými doklady přímo z aiolských dialektů (tu lze uvést např. Strunkovy výhrady proti uznávání aiolského charakteru suffixu $-\varphi\iota$ a tvarů $\tau\acute{o}\iota$, $\tau\acute{\alpha}\iota$ v nom. pl. členu). Právem upozorňuje S. také na to, že u některých homérských zvláštností nemusejí ani jejich aiolské paralely znamenat aiolský původ; mnoho takových případů, jak se nyní nepochybně prokázalo po rozluštění lineárního písma B, jsou vlastně archaismy. Jak v poslední době několikrát zdůraznil *P. Chantraine*, nejnověji v *Athenaeu* 46 (1958), 31, je nutno však přesto vysvětlovat i nadále aspoň některé homérské zvláštnosti jako aiolismy (labiály za labioveláry v izolovaných slovech jako $\pi\lambda\omega\sigma\epsilon\varsigma$; geminace typu $\xi\mu\mu\omega\sigma\epsilon$, $\delta\mu\mu\epsilon$, $\epsilon\sigma\sigma\epsilon\nu\omicron\varsigma$; $\zeta\alpha-$ místo $\delta\iota\alpha-$; apokope předložek; dat. pl. na $-\epsilon\sigma\sigma\iota$; inf. na $-\mu\epsilon\nu$ a $-\mu\epsilon\nu\alpha\iota$; předl. $\pi\omicron\tau\iota$; pravděpodobně i výskyt částice $\kappa\epsilon$ vedle $\alpha\upsilon$ a podle Chantraine snad též formy $\tau\acute{o}\iota$, $\tau\acute{\alpha}\iota$ v nom. pl.).

Antonín Bartoněk

Ferdynand Antkowiński, La chronologie de la monophthongaison des diphtongues dans les langues indo-européennes. Poznańskie towarzystwo przyjaciół nauk, wydział filologiczno-filozoficzny, prace komisji filologicznej, tom XVI, zeszyt 4. Poznań. Państwowe wydawnictwo naukowe, 1956. Stran 53.

Jak je patrné z názvu práce, pokouší se autor o určení posloupnosti, v jaké došlo v jednotlivých indoevropských jazycích k monoftongizaci ide. dvojhlásek [ei], [ou], [si] a [au]. Práce

se skládá ze dvou částí. V první jsou obsaženy teoretické úvahy o tom, v jakém pořadí by bylo možno monoftongizaci uvedených dvojhlásek očekávat. Z hlediska fyziologie mluvidel by se tak mělo stát v chronologické posloupnosti [ou], [ei], [au], [ai], protože v tomto pořadí také stoupá absolutní vzdálenost mezi oběma jednotlivými diftongickými složkami uvedených dvojhlásek. A. Martinet ukázal totiž v článku *Rôle de la corrélation dans la phonologie diachronique, Travaux du Cercle linguistique de Prague* 8 [1939], 285, na to, že maximální artikulační rozsah v přední řadě vokálů [a-e-i] je větší než maximální rozsah v jejich zadní řadě [a - o - u], a Antkowski to aplikuje na diftongické poměry v tom smyslu, že též normální rozpětí v diftongu [ei] je větší než v diftongu [ou], a stejně že i u dvojhlásky [ai] je větší než u dvojhlásky [au]. Protože se však zároveň fonologický systém brání z týchž důvodů i tomu, aby se zvětšoval počet fonémů v zadní vokalické řadě, počítá A. s tím, že se monoftongizace „zadních“ dvojhlásek [ou] a [au] vlivem této fonologické zábrany poněkud pozdrží a že tedy lze očekávat spíše pořadí [ei], [ou], [ai], [au] (srov. A. G. Haudricourt—A. G. Juillard, *Essai pour une histoire structurale du phonétisme français*, Paris 1949, str. 11 n., 21n. a 100 n. — cit. podle Antkowského).

V druhé části práce rozebírá autor skutečné pořadí monoftongizace těchto diftongů v jednotlivých indoevropských jazycích, v řečtině, v latině, sanskrtu, staré horní němčině, staré irštině, litevštině, albánštině, staré slovenštině a arménštině, a jak v krátkém závěru na konci knihy konstatuje, shodují se zjištěné konkrétní chronologické poměry plně s teoretickými předpoklady, vyslovenými v první části práce.

Závěrem sluší poznamenat, že aplikace metody, kterou tu A. uplatnil, může být v historickém hláskosloví velmi podnětná; celkem obdobných principů užil před několika lety i M. S. Ruy Pérez ve studii *Esquisse d'une histoire de la langue grecque*, *Word* 12 (1956), 67—83, věnované rozboru historického vývoje attického a bojotského systému dlouhých vokálů. Naproti tomu je však třeba u každé takové práce varovat před příliš exaktním vyvozováním lingvistických závěrů z pouhých teoretických předpokladů fyziologicko-fonetických nebo fonologických, aniž se přitom sáhne ke konfrontaci s historickými jazykovými fakty.

Antonín Bartoněk

Inscriptiones Graecae in Bulgaria repertae. Vol. II. — *Inscriptiones inter Danubium et Haemum repertae*. Edidit Georgius Mihailov. Academia Litterarum Bulgarica. Series epigraphica 5. Serdicae 1958, str. 257 + 135 tab.

Ze svodu řeckých nápisů z Bulharska, o jehož prvním díle jsme referovali již dříve (SbPFFBU E 4, 1959, str. 127—8), vyšel v poměrně nevelkém rozmezí dvou let druhý díl.

Nový svazek obsahuje nápisы nalezenej mezi Dunajem a Balkánem, tedy zhruba z Moesie Inferior. Místa všech nálezů jsou zakreslena na přehledné mapce (v příloze). Dílo je doplněno přehlednými rejstříky, předchází mu užitečné vysvětlivky značek.

Z významnějších nálezů jest uvést zejména Municipium Montanensium, Nicopolis ad Istrum, Abritus, Marcianopolis a Durostorum. Z významnějších nápisů tu jsou uvedeny zejména nápisы z proslaveného Asklepiea v Glava Panega, uvedené do literatury českým badatelem V. Dobruským, nápis z Oescu (597 bis), kterým jsme se před nedávnem dozvěděli o nové hře Menandrově *Achajové*, oficiální nápisы z Nikopole ad Istrum z doby Sevérů, zvl. pak proslavený dopis Septimia Severa a Karakally k Nikopolským (659), v němž císařové potvrzují příjem 700.000 denárů, nápisы z nově objevené lokality Abritu, kde padl císař Decius (743—45), nápis o tom, jak se thrák Dinis stal heroem a o Rosalích (796), aj.

Podle fotografií, které máme k dispozici z pozůstalosti V. Dobruského, vidíme, že se D. chystal publikovat půvabný průvod Bakchův (nyní ztracený — 699). Z fotografie je vidět,